

DECORAȚIILE PRIMITE DE ROMÂNII DIN TRANSILVANIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Radu Tabără*

Rezumat: *Articolul realizează o analiză detaliată a decorațiilor primite de etnicii români din Țara Făgărașului în timpul Primului Război Mondial. Studiul pornește de la un recensământ realizat de ASTRA (Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român) în anul 1922 pentru a identifica contribuția umană și materială a românilor din Transilvania la Război. Acesta s-a desfășurat sub forma unor tabele tipizate distribuite în toate localitățile și pe care oficialii locali trebuiau să le completeze cu informații detaliate despre fiecare participant. Printre detaliile solicitate se aflau și decorațiile primite de cei mobilizați, pentru care era rezervată o rubrică distinctă.*

În evaluarea participării românilor din Transilvania în Primul Război Mondial trebuie avut în vedere că majoritatea au fost mobilizați în armata austro-ungară, cei care au luptat în armata română fiind o minoritate. Această particularitate a făcut ca subiectul implicării românilor din Transilvania și Bucovina în Război să fie mult timp ocolit.

Articolul prezintă detaliat tipul decorațiilor acordate românilor din fiecare localitate, totalul acestora (în acest sens a fost întocmit un tabel distinct), precum și ierarhizarea localităților în funcție de ponderea militarilor decorați din rândul celor mobilizați (și în acest caz rezultatul este prezentat într-un tabel). Decorațiile identificate ne permit să realizăm o analiză a ponderii românilor care au luptat în diverse armate, precum și a încercărilor prin care au fost nevoiți să treacă în timpul conflagrației. Majoritatea decorațiilor sunt de proveniență austro-ungară (94,57%) și germană (1,65%). Lor li se adaugă decorații italiene (0,27%), rusești (0,14) și cehoslovace (0,07%), acordate celor care după ce au căzut în prizonierat s-au oferit să lupte în armatele celor care i-au capturat, individual sau în cadrul legiunilor române de voluntari. În listă se regăsesc și decorații românești (1,37%), care au fost acordate unor persoane aflate în una din următoarele trei situații: se aflau deja în România la izbucnirea războiului și s-au înrolat în armata română la izbucnirea războiului; dezertori din armata austro-ungară ce s-au alăturat celei române; prizonieri de război care s-au înrolat în unități de voluntari.

În cazul a 2,47% dintre decorații nu a putut fi identificată țara emitentă.

Abstract: *The article is a detailed analysis of the decorations received by the Romanian ethnics from Făgăraș Region during the First World War. The starting point was a census conducted by ASTRA (Transylvanian Association for Romanian Literature and Culture of the Romanian People) in 1922 to identify the human and material contribution of the Romanians from Transylvania to the War. It took place in the form of standardized tables distributed in all settlements and which local officials had to fill in with detailed information about each participant. Among the requested details were the decorations received by those mobilized, for which a separate section was reserved.*

In assessing the participation of the Romanians from Transylvania in the WWI, one must take into consideration that most of them fought in the Austro-Hungarian army.

We will present in detail the type of decorations received by those mobilized from each settlement and their total numbers (all these grouped in a table), as well as the ranking of localities according to the share of decorated soldiers among those mobilized (in another table). The identified decorations allow us to make an analysis of the proportions of the Romanians that fought in various armies, as well as what they had to endure during the conflagration. Most of the decorations are Austro-Hungarian (94.57%) and German (1.65%). There are also Italian (0.27%), Russian (0.14) and Czechoslovak (0.07%) decorations, given to those who after falling into captivity offered to fight in the armies of those who captured them, individually or in the Romanian volunteer's legions. The list also includes Romanian decorations (1.37%), which were given to: those already in Romania at the outbreak of the war and who enlisted in the Romanian army; deserters from the Austro-Hungarian army who joined the Romanian one; prisoners of war who enlisted in volunteer units.

In the case of 2.47% of the decorations, the issuing country could not be identified.

* Doctor, Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, email: radutabara@yahoo.com.

Cuvinte cheie: *Imperiul Austro-Ungar, Transilvania, Primul Război Mondial, decorații.*

Key-words: *Austro-Hungarian Empire, Transylvania, World War One, awards and decorations.*

Introducere. Articolul este parte a unei cercetări mai ample dedicate participării etnicilor români din Țara Făgărașului în Primul Război Mondial. Majoritatea lor au luptat în armata austro-ungară, regiunea fiind la momentul respectiv parte a Imperiului Dualist. Acest detaliu (faptul că nu au luptat de partea României) a făcut ca mult timp cercetarea referitoare la implicarea românilor din Transilvania în Primul Război Mondial să fie ocolită sau axată doar pe anumite aspecte punctuale și conexe în principal sprijinului acordat de aceștia armatei române.

Geografic Țara Făgărașului este mărginită la vest și nord de râul Olt, de munții Făgăraș la sud și dealurile din zona localităților Perșani și Poiana Mărului la est. Din punct de vedere administrativ, însă, acestui areal îi sunt aduse unele modificări, în sensul că există și câteva localități la nord de Olt care au făcut mereu tratate ca parte a Țării Făgărașului, iar localitățile situate la vest de orașul Avrig (inclusiv), au aparținut constant de comitatul Sibiu, situație care le diferențiază istoric, administrativ și parțial cultural. Pe baza acestor criterii, în Țara Făgărașului în perioada 1914-1918 existau 71 de localități. Lista lor poate fi identificată din tabelul în care sunt prezentate decorațiile acordate.

Ideea de a realiza un studiu asupra impactului avut de Primul Război Mondial asupra etnicilor români din Transilvania și Banat a apărut pentru prima dată în iulie 1915, în mediul ASTRA (Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, fondată în 1861 la Sibiu, cu scopul de a deștepta și întreține spiritul național și cultura românească la nivelul etnicilor români din Imperiul Austro-Ungar), care și-a propus să realizeze un astfel de demers. Condițiile istorice din momentul respectiv nu au permis, însă, materializarea sa imediată, dar în acel an a fost convenit modul în care putea fi pus în practică¹.

Inițial a fost avută în vedere realizarea sa prin intermediul unui chestionar cu 50 de întrebări care urmau să fie distribuit în toate localitățile. Ideea a fost abandonată rapid, întrucât s-a considerat că nu va avea rezultatul scontat deoarece „răspunsurile vor fi date, cele mai multe, cu superficialitate și datele primite nu vor fi autentice, ci fictive”. Pe acest fond s-a ajuns la concluzia că pentru a avea o situație exactă trebuie realizată o inventariere nominală („conscriptie”), pentru fiecare localitate în parte.

Demararea demersului trebuia aprobată de ASTRA printr-o ședință plenară, ce nu s-a putut convoca în 1915, întrucât majoritatea membrilor erau mobilizați, refugiați, internați sau arestați. Adunarea a fost în cele din urmă convocată la 2 august 1920, când inițiativa a fost aprobată în unanimitate.

Coordonarea proiectului a fost asumată de Teodor Păcățian, președintele secției istorice a ASTRA. Acesta a elaborat chestionarul necesar și modul concret în care urma să se desfășoare acțiunea. De asemenea, a decis ca odată cu chestionarul, fiecărei primării să i se ceară și întocmirea unui scurt raport referitor la modul în care au decurs evenimentele premergătoare Marii Uniri (dacă au avut loc confruntări, câte persoane au participat la Alba Iulia etc.). Planul a fost aprobat de conducerea ASTRA în iunie 1921, iar în iulie a fost realizat primul chestionar, „de probă” în comuna Cuștelnic, din județul Târnava Mică (în prezent în județul Mureș). Pe fondul rezultatului încurajator s-a trecut la tipărirea imprimatelor necesare, care s-a realizat la Tipografia „Ardealul” din Cluj, fiind socotit că este nevoie de o coală tipizată pentru fiecare 500 de locuitori (astfel, o localitate cu 1.400 de locuitori primea trei coli).

Distribuirea materialelor necesare s-a realizat prin Directoratul General de Interne din Cluj, către care au fost trimise toate materialele, acesta redistribuindu-le către fiecare localitate. Fiecare așezare a primit câte un tabel tipizat, un tabel completat ca model, instrucțiuni în legătură cu modul

¹ Păcățian, 1923, pp. 3-21.

de completare a tabelului și explicații despre scopul acestui demers. Directoratul de Interne a trimis la rândul său coletele cu materiale către subprefecții din fiecare județ, care la rândul lor le-au distribuit mai departe primăriilor din județ, cu instrucțiuni să fie completate și returnate până la finalul lunii februarie 1922. Orașelor „de drept municipal” (șapte la număr), le-au fost transmise materialele direct, nu prin subprefecți, cu instrucțiuni să popularizeze demersul prin toate mijloacele posibile, inclusiv „cu ajutorul poliției de stat, care va umbla din casă în casă”. Se mai atrăgea atenția că în tabel trebuie înscrise doar „românii, cei de altă naționalitate, nu”.

În instrucțiunile transmise de ASTRA se mai preciza că „refugiați se consideră doar cei trecuți peste Carpați, în vechiul regat român”. Pentru fiecare rubrică, la situația care corespundea unei persoane se completa în căsuța aferentă „câte un 1”, iar în cazul în care fuseseră internate sau se refugiaseră mai multe persoane din aceeași familie se trecea cifra corespunzătoare tuturor. Tabelele trebuiau să îi includă și pe cei care în primăvara anului 1919 au fost recrutați de Consiliul Dirigent pentru a lupta pe frontul de la Tisa, împotriva trupelor maghiare loiale regimului bolșevic instaurat în Ungaria de Béla Kun. Persoanele care se mutaseră după terminarea Războiului în altă localitate, urmau să fie incluse în tabel în noua așezare de domiciliu, nu în cea de origine. Tabelele trebuiau completate de primari sau secretari, aceștia trebuind să umble din casă în casă sau să îi convoace pe localnici la primărie, iar la întocmirea și verificarea lor trebuiau să fie de față și preoții, iar la sate și câte un „fruntaș mai în etate, care nu a fost la războiu, a stat tot acasă, le-a văzut pe toate și știe tot ce s-a petrecut în sat în cursul războiului”. După completare tabelul trebuia semnat de toți cei care au participat la întocmirea sa (primar, secretar, preoți, fruntaș) și returnat subprefecților.

Din cauza unor alte angajamente oficiale în care a fost angrenată administrația locală, răspunsurile au început să sosească abia în luna mai 1922, când au fost primite răspunsurile din trei orașe municipale și 22 de județe (pentru așezările care fac obiectul studiului marea majoritate a tabelelor au fost completate în ianuarie 1922, restul în februarie același an). În iulie au fost primite tablele din alte șapte județe și restul municipiilor, iar în noiembrie au sosit și tablele aferente ultimelor județe.

Concluzia trasă la nivelul ASTRA după primirea lor a fost că „tablele completate la sate sunt destul de exacte, nu însă și cele de la orașe, unde culegerea s-a făcut mai cu greutate”. Din rapoartele întocmite de subprefecți rezultă că la orașe deși „s-a dat cea mai largă publicitate invitării de a se prezenta fiecare la o anumită dată la primărie pentru a fi trecuți în tablou; s-au afișat și s-au publicat în foile locale provocări în acest sens; s-a bătut toba; au fost recercați preoții români să publice în biserică invitarea, dar toate în zadar, nu s-a prezentat nimeni. Tabloul s-a compus din oficiu, așa cum s-a putut, cu scăparea din vedere a celor mai mulți dintre intelectualii noștri”.

În total au fost obținute date din șapte municipii, 33 de orașe și 4.183 de comune. În decembrie 1922, când au fost publicate rezultatele acestui amplu demers, mai lipseau doar tablele din 69 de sate din diverse județe. Datele din fiecare județ au fost înscrise într-un tabel centralizator și ulterior acestea au fost, la rândul lor, integrate într-un centralizator general. Din acestea rezulta că populația română din Transilvania și Banat era de 2.979.614 persoane, dintre care 449.769 au fost mobilizate pe front și 34.587 la partea sedentară, servicii auxiliare sau mobilizați pe loc (adică pe durata războiului au continuat să lucreze în același loc în care își desfășurau activitatea și înainte, dar sub autoritate militară – în această categorie, puteau să intre, de exemplu, muncitorii care lucrau într-o fabrică ce producea articole de interes strategic pentru efortul de război, sau personalul din administrație). Dintre aceștia și-au pierdut viața 53.014, iar 29.839 figurau ca dispăruți, adică un procent total al pierderilor umane de 17,11% din rândul celor mobilizați.

După primirea lor, tablele din fiecare comună au fost aranjate alfabetic pe județe (cu orașele separat) și depuse în Biblioteca ASTRA din Sibiu (în prezent pot fi consultate la Arhivele Naționale, filiala Sibiu).

Din punct de vedere al localităților care fac obiectul studiului, trebuie să menționăm că față de situația din 1918, actuala structură administrativă este ușor diferită, deoarece între timp unele localități s-au comasat, iar altele și-au schimbat denumirea.

Localități comasate. Există opt localități care au fuzionat între timp, după cum urmează:

- Berevoii Mari și Berevoii Mici au format Berevoi;
- Oprea Cârțișoara și Streza Cârțișoara au format Cârțișoara;
- Telechi Recea și Vaida Recea au format Recea;
- Voivodenii Mari și Voivodenii Mici sunt în prezent Voivodeni.

Am dorit să respectăm atât realitatea istorică, dar și să adaptăm informațiile la actuala structură administrativă, astfel încât să fie mai ușor de înțeles de cititorul contemporan. Din acest motiv lista localităților este prezentată așa cum era în anul 1922, conform structuri administrative din momentul respectiv, care o reflectă și pe cea din perioada Războiului. Pentru a fi mai ușor de urmărit, numele unora dintre localități a fost aranjat diferit, astfel încât ele să fie mai ușor de identificat alfabetic (Cârțișoara Oprea și Cârțișoara Streza, în loc de Oprea Cârțișoara și Streza Cârțișoara, respectiv Recea Telechi și Recea Vaida, în loc de Telechi Recea și Vaida recea; în cazul celorlalte patru localități nu a fost nevoie să aducem modificări).

În tabelele cele opt localități figurează individual, dar este prezentată și ponderea lor reunită. Localitățile reunite sunt scrise italic pentru a fi mai ușor de observat și reunesc cifrele însumate ale celor două localități componente, precum și ponderea lor. În calculul total realizat la finalul unor tabele, cifrele localităților au fost luate în calcul o singură dată (doar pentru localitățile existente în 1922, nu și pentru cele din prezent).

Această abordare a fost necesară atât pentru a reflecta realitatea din perioada Primului Război Mondial, dar și pentru a ajuta la transpunerea rezultatelor pe actuala structură, astfel încât ele să fie mai ușor de înțeles. Prezentarea informațiilor pornind de la situația actuală, ar fi generat și distorsiuni în ierarhizarea localităților (ex. unele localități din 1922 ocupă o poziție ierarhică superioară individual, decât localitatea existentă în prezent).

Localități cu nume schimbat. În această situație se află trei localități, după cum urmează:

- Beșinbac a fost redenumit Olteț;
- Găinari este în prezent Poienița;
- Netotu a devenit Gura Văii.

În lucrare ele sunt aranjate alfabetic după actuala denumire, urmată în paranteză de vechiul nume: Gura Văii (Netotu); Olteț (Beșinbac); Poienița (Găinari). Această formă de transcriere a fost menținută ori de câte ori au fost făcute mențiuni la localitățile respective.

Considerăm util să mai precizăm că orașul Victoria nu se regăsește în această lucrare, întrucât nu exista în perioada Primului Război Mondial. El a apărut în a doua parte a anilor '40, dezvoltându-se în jurul combinatului chimic.

Decorațiile acordate. În tabelul de mai jos prezentăm decorațiile primite de etnicii români din Țara Făgărașului care au luat parte la Primul Război Mondial.

		Decorații	Crucea Carol	Bronz	Argint I	Argint II	Aur	Meritul Mil. med	Meritul Mil. cr.	Crucea Roșie	Cruce Fier	Băr. și credință	Coroana Rom.	Comemorativa	Cr. Cehoslovacă	Neidentificate
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r
1.	Arpașu de Jos	18	15	13	4	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Arpașu de Sus	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3.	Beclean	15	10	9	-	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1
4.	<i>Berevoi</i>	21	8	12	-	9	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
5.	Berevoii Mari	16	7	10	-	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
6.	Berevoii Mici	5	1	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	Breaza	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

8.	Bucium	19	16	13	2	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
9.	Cârta	9	6	8	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	<i>Cârțișoara</i>	4	1	2	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
11.	Cârțișoara Oprea	4	1	2	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
12.	Cârțișoara Streza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13.	Colun	3	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r
14.	Comana de Jos	35	7	27	7	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	Comana de Sus	29	15	27	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Copăcel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Corbi	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	Cuciulata	32	6	19	4	11	2	-	-	-	-	5	-	-	-	3
19.	Dejani	10	3	4	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20.	Drăguș	13	2	7	3	9	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
21.	Dridif	7	7	6	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
22.	Făgăraș	53	20	35	7	26	-	2	-	-	1	-	1	2	-	3
23.	Feldioara	12	10	10	1	4	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
24.	Galați	15	9	12	1	7	-	-	-	-	2	1	-	-	-	4
25.	Grid	6	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26.	Gura Văii (Netotu)	8	1	3	2	4	1	-	-	-	3	-	-	-	-	1
27.	Hârșeni	3	-	2	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28.	Holbac	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29.	Hurezi	5	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
30.	Iași	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31.	Ileni	5	3	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32.	Lisa	13	1	7	2	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
33.	Lupșa	12	-	5	3	6	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
34.	Ludișor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35.	Luța	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
36.	Mândra	13	-	9	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
37.	Mărgineni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
38.	Noul Român	14	1	-	2	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39.	Ohaba	18	-	10	3	12	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
40.	Olteț (Beșinbac)	14	14	13	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41.	Părău	6	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42.	Perșani	11	9	9	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43.	Poiana Mărului	3	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
44.	Poienița (Găinari)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
45.	Pojorta	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
46.	Porumbacu de Jos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
47.	Porumbacu de Sus	9	-	3	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
48.	Râușor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49.	<i>Recea</i>	45	33	32	1	15	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
50.	Recea Telechi	18	14	13	1	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
51.	Recea Vaida	27	19	19	-	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
52.	Rucăr	16	14	12	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
53.	Sâmbăta de Jos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
54.	Sâmbăta de Sus	10	2	7	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55.	Sărata	8	1	1	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
56.	Săsciori	7	-	5	2	2	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r
57.	Săvăstreni	6	3	2	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
58.	Scoreiu	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
59.	Sebeș	6	3	-	2	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
60.	Șercaia	40	22	33	3	16	-	2	1	-	6	-	-	-	-	2

TABĂRĂ Radu

61.	Șercăița	33	20	31	1	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
62.	Șinca Nouă	40	31	34	4	22	1	-	-	-	1	-	-	1	-	1
63.	Șinca Veche	30	7	14	2	16	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-
64.	Toderița	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
65.	Ucea de Jos	4	3	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
66.	Ucea de Sus	12	5	9	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
67.	Vad	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-2
68.	Veneția de Jos	107	103	2	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
69.	Veneția de Sus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
70.	Viștea de Jos	28	27	24	1	6	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
71.	Viștea de Sus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
72.	Voievodeni	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
73.	Voievodeni Mari	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
74.	Voievodeni Mici	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
75.	Voila	9	-	8	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total		854	440	502	81	336	8	7	1	2	24	11	2	5	1	36
1.456																

Abrevieri folosite în tabel: *Bronz, Argint I, Argint II, Aur* (clase ale Medaliei „Pentru Vitejie”); *Meritul Mil. med. și cr.* (medalia, respectiv crucea „Meritul Militar”); *Bărb. și Credința* (medalia „Bărbăție și Credință”); *Comemorativa* (Crucea Comemorativă a Primului Război Mondial).

Analiza medaliilor acordate participanților din Țara Făgărașului la Primul Război Mondial arată că majoritatea, cum este și normal, sunt de proveniența austro-ungară (1.377, reprezentând 94,57% din totalul decorațiilor), urmate de decorațiile germane (Crucea de Fier – 24, adică 1,65%) și române (20, reprezentând 1,37%), acestea din urmă acordate celor care au luptat fie de la început, fie de la un moment ulterior de partea armatei române. În listă se mai regăsesc decorații din Italia (4), Rusia (2) și Cehoslovacia (1), acordate militarilor care au fost luați prizonieri și ulterior au decis să se înscrie în formațiunile de voluntari români. Sub această titulatură se regăsesc mai multe unități formate din prizonieri etnici români, fără nicio legătură între ele (în Rusia au activat două astfel de corpuri, în Italia un altul, încă unul în România). Decorația cehoslovacă provine de la o persoană (din Viștea de Jos) care fie a luptat în corpul voluntarilor români din Siberia, unde a desfășurat acțiuni în cooperare cu Legiunea Cehoslovacă formată tot din voluntari foști prizonieri, fie a făcut parte din Legiunea Română din Praga, formată din unitățile militare austro-ungare în care etnicii români erau majoritar și care erau dislocate în acest oraș sau în apropiere în octombrie 1918. Această unitate a avut un rol important în sprijinirea apărării independenței Cehoslovaciei prin prevenirea unor acțiuni din partea forțelor care susțineau rămânerea teritoriului în componența Austro-Ungariei, fiind singura unitate militară din oraș, unitățile formate din etnici cehoslovaci fiind în alte zone.

O absență notabilă din lista decorațiilor este medalia austro-ungară Pentru Răniți (*Verwundetenedaille*), deși în toate localitățile figurează persoane care s-au întors de pe front rănite sau invalide. Situația este o consecință a faptului că medalia a fost instituită în august 1917 (a fost ultima decorație austro-ungară emisă), însă producția sa a fost mult întârziată, primele acordări survenind abia la sfârșitul lunii august 1918. Teoretic medaliile ar fi trebuit trimise tuturor celor care au fost răniți, dar încheierea Războiului în 1918 și disoluția Austro-Ungariei au făcut ca o mare parte a celor îndreptățiți să nu le mai primească.

În cazul decorației „Crucea de Fier”, clasa acestora nu este aproape niciodată menționată. Cu toate acestea, putem deduce că sunt clasa a II-a, luând în considerare că pentru a primi clasa I era obligatorie deținerea în prealabil a clasei a II-a, iar în tabele nu există nicio situație în care să fi fost acordată de două ori aceeași persoană. Deși în Galați o persoană figurează ca decorată cu „Crucea de Fier I”, situația este probabil o greșeală sau o omisiune (fie clasa a fost scrisă greșită, fie a fost omisă înscrierea faptului că acesta avea și clasa a II-a a decorației).

Decorații neidentificate. Dintre medaliile prezentate există și câteva cazuri în care acestea nu au putut fi identificate din cauza modului în care au fost scrise. Deși majoritatea decorațiilor au fost înregistrate cu denumiri ușor de identificat, au existat și 36 de cazuri (2,47% din totalul distincțiilor) în care decorațiile au fost prezentate într-o manieră care face imposibilă identificarea lor, sau pentru care putem emite doar supoziții pe această temă. În 16 cazuri este scris doar „decorat”, fără nici un alt detaliu (Cuciulata – 1; Hurezi – 2; Luța – 1; Lisa – 2, dintre care unul în România; Gura Văii (Netotu) – 1; Făgăraș -1; Vad – 2; Voivodenii Mari – 6).

În alte situații decorațiile sunt prezentate după „porecla” lor, sau după aspect, însă, acestea nu au putut fi identificate, întrucât nu corespund niciunei decorații cunoscute și pretabile să fi fost acordată persoanelor respective. În unele cazuri se remarcă faptul că majoritatea decorațiilor primite de cei dintr-o localitate sunt scrise corect, dar printre acestea există și excepții. Aceste situații arată fie că persoanele respective nu știau ce decorație au primit, fie că persoanele decorate nu au fost prezente în contextul întocmirii chestionarului, iar ceilalți membri ai familiei care au răspuns în locul lor știau doar că persoana respectivă fusese decorată, dar nu și cu ce, astfel încât s-au rezumat să facă o descriere vizuală a decorației respective. O altă posibilitate este ca decorațiile respective să nu fi făcut parte din cele comune acordate militarilor, motiv pentru care nu erau clar identificate în mentalul militarilor. Astfel de cazuri puteau să apară dacă respectivii primiseră o decorație din partea unui stat german (n.n. la momentul respectiv Imperiul German era format dintr-o confederație de state de dimensiuni variabile, dar fiecare cu propriile decorații), sau a unei alte țări, fără a cunoaște denumirea sa exactă.

Decorațiile care fac obiectul acestei discuții se pot împărți în două categorii: cele neidentificabile și cele care pot fi prezumate.

În rândul celor a căror identificare nu a fost posibilă se află un număr de 16 de decorații, după cum urmează: Beclean – 1 „Cruce de argint”; Berevoii Mari – 2 „Steaua rusă”; Cuciulata – 2 medalii „Pentru Servicii”; Galați – 1 „Medalie Mare”, 2 „Cruci de Foc”, dintre care una cls. I; 1 „Cruce de Argint I”; Șercaia – 2 „Cruce cu coroană de aur”; Șinca Nouă – 1 „Cruce mică de la nemți” (în acest caz cu siguranță nu este vorba despre „Crucea de Fier”, întrucât aceasta este menționată explicit în dreptul persoanei respective). În aceeași situație se află și patru persoane care au primit decorații italiene (Lisa - 3 „decorat în Italia”, Săsciori – 1 „decorat Italia cls. II), dar a căror identificare suplimentară nu este posibilă.

În cazul celor două „Cruci cu coroană de aur” din Șercaia, nu există nicio decorație austro-ungară care să corespundă acestei descrieri. Decorația corespunde ca descriere sumară ordinului „Coroana României”. Cele două persoane care le-au primit au grade de ofițer, iar decorația a fost acordată ofițerilor participanți la Primul Război Mondial din armata română. În legătură cu una dintre aceste persoane se precizează că a fost „10 luni mobilizat în armata română”, neexistând nicio altă mențiune că respectivii ar fi luptat de partea României sau că au fost refugiați. Ambii dețin și alte decorații austro-ungare sau germane. În lipsa unor alte detalii în legătură cu cei doi, momentan suntem nevoiți să ne menținem în stadiul de speculație.

O altă situație particulară este întâlnită în Făgăraș, unde o persoană figurează decorată cu „Crucea de Merit”. Principala supoziție ar fi că este vorba despre „Crucea Meritul Militar”, însă aceasta nu este aplicabilă, întrucât respectivul avea gradul de soldat, iar decorația respectivă era acordată doar ofițerilor. Nu este vorba nici despre „Crucea Carol”, întrucât aceasta este menționată distinct în dreptul său.

În alte 2 cazuri, decorațiile menționate pot fi prezumate: Pojorta – 1 „Cruce de Austria” (probabil „Crucea Carol”, fiind singura decorație în formă de cruce la care persoana respectivă putea avea acces, următoarea fiind „Crucea Meritul Militar”, sau, cu o probabilitate mai mică, una din seria celor „Pentru Servicii Aduse Crucii Roșii”); Porumbacu de Sus - 1 „medalie românească” (probabil „Bărbăție și credință”, întrucât celelalte decorații românești aveau formă de cruce).

De asemenea, la Făgăraș se mai întâlnește un caz în care figurează o decorare cu medalia „Pentru vitejie”, însă nu este menționată clasa acesteia (decorația avea patru clase).

În Recea Vaida aceeași persoană figurează ca decorată cu „Crucea Roșie”, după care este scris și „EVR”, inițiale care provin din abrevierea germană a aceleiași decorații (*Pentru Servicii aduse Crucii Roșii – Ehrenzeichen für Verdienste um das Rote Kreuz*). În această situație nu se poate preciza dacă persoane a primit două clase ale decorației, sau aceasta a fost trecută din greșeală de două ori. În tabelul de mai sus a fost luată în calcul a doua variantă, fiind socotită o singură distincție.

De asemenea, deși tabelele întocmite la solicitarea ASTRA în 1922 a fost corect completate, fiind înregistrate doar decorațiile primite pe durata Primului Război Mondial, nu și cele anterioare (situația rezultă destul de clar în cazul ofițerilor care figurează că erau militari de carieră și care este probabil să fi primit diverse distincții de-a lungul timpului, însă în tabel nu se regăsesc cu niciuna), există și două cazuri în care au fost înregistrate decorații fără conexiune cu acest Război.

Primul este o „Cruce 1912”, care este Crucea Mobilizării 1912-1913” (*Das Mobilisierungskreuz 1912/1913*), decorație austro-ungară anterioară Primului Război Mondial, acordată personalului mobilizat în intervalul 1912-1913, în perioada Războaielor Balcanice, ca măsură de precauție în eventualitatea unei intervenții ruse.

Cea de-a doua este medalia „Avântul Țării”, acordată de România participanților la cel de-al Doilea Război Balcanic din 1913.

Din punct de vedere al distribuției decorațiilor, se poate observa că în 13 localități nu a existat nicio persoană decorată: Cârțișoara Streza, Copăcel, Iași, Ludișor, Mărgineni, Poienița (Găinari), Porumbacu de Jos, Râușor, Sâmbăta de Jos, Toderița, Veneția de Sus, Viștea de Sus, Voievodenii Mici. Deși este posibil ca în unele localități tabelul să fi fost completat într-o manieră simplificată, considerăm puțin probabil ca acesta să fie cazul tuturor acestor localități.

O altă situație deosebită se remarcă în cazul localităților în care numărul celor decorați este mic raportat la numărul total al persoanelor mobilizate. Dintre acestea enumerăm Poiana Mărului (3 persoane din 444, reprezentând un procent de 0,68% din numărul celor mobilizați), Arpașu de Sus (2 din 291 adică 0,69%), Holbac (1 din 253, 0,4%) și Scoreiu (1 din 182 reprezentând 0,4%). La polul opus se situează Veneția de Jos (107 persoane din 266, reprezentând un procent de 47,35%), Șercaia (40 din 135, reprezentând 29,63%) și Recea (82 din 208, adică 21,36%).

La nivel individual, cele mai decorate persoane pot fi considerate următoarele: sgt. Miclea Haralambie (decorat cu Bronz, Argint II, Argint I, Crucea Carol, Crucea Roșie cl. I) din Feldioara; sold. Tănase Petru din Galați, (decorat cu Bronz, de două ori cu Argint II, Crucea de Fier, precum și două decorații neidentificate „Crucea de Argint I” și „Crucea de Foc I”); slt. Boeriu George din Arpașu de Jos (învățător, decorat cu medalia Meritul Militar, Bronz, Argint I și II, Crucea Carol) și cap. Pârvu Bucur din Șinca Nouă (decorat cu Bronz, Argint I și II, Crucea Carol, Crucea de Fier și o decorație neidentificată „cruce mică de la nemți”).

Cea mai înaltă decorație austro-ungară se regăsește la lt. Socaciu Alexandru din Șercaia (judecător în viața civilă), care a obținut Crucea Meritul Militar cls. a III-a. Suplimentar acesta a mai fost decorat cu Argint – nu rezultă clasa, medalia Meritul Militar și Crucea Carol. De asemenea, a fost și prizonier în Italia timp de 11 luni.

În tabelul de mai jos prezentăm în ordine descrescătoare distribuția decorațiilor pe localități. În cazul așezărilor în care nicio persoană nu a fost decorată, ierarhizarea s-a făcut în ordine descrescătoare a numărului persoanelor mobilizate, iar pentru cele care au un procent egal, cele cu un număr mai mic mobilizați au avut întâietate.

Ierarhizarea localităților din Țara Făgărașului în funcție de procentul persoanelor decorate din rândul celor mobilizați								
1.	Veneția de Jos	47,35	26.	Berevoii Mari	10,74	51.	Ucea de Jos	2,31
2.	Șercaia	29,63	27.	Noul Român	9,03	52.	Hârseni	1,89
3.	Recea Vaida	27,27	28.	Dridif	8,86	53.	Luța	1,79
4.	Recea	21,63	29.	Cârța	7,96	54.	Corbi	1,59
5.	Șercăița	20,37	30.	Săvăstreni	7,79	55.	Vad	1,54
6.	Ohaba	20,22	31.	V-denii Mari	7,41	56.	Cârțișoara	1,24
7.	Lupșa	19,35	32.	Ucea de Sus	7,36	57.	Cârțișoara Oprea	1,24
8.	Comana de Jos	19,32	33.	Voila	6,92	58.	Breaza	1,21
9.	Viștea de Jos	18,79	34.	Berevoi	6,54	59.	Arpașu de Sus	0,69
10.	Făgăraș	18,79	35.	Gura Văii (Netotu	6,45	60.	Poiana Mărului	0,68
11.	Comana de Sus	17,37	36.	Perșani	6,4	61.	Scoreiu	0,55
12.	Recea Telechi	16,51	37.	Drăguș	6,34	62.	Holbac	0,4
13.	Lisa	16,25	38.	Hurezi	5,75	63.	Poienița /Găinari	-
14.	Olteț (Beșinbac)	15,91	39.	Mândra	5,75	64.	Ludișor	-
15.	Bucium	15,32	40.	Sâmbăta de Sus	3,95	65.	V-denii Mici	-
16.	Beclean	15,15	41.	Voivodeni	4,08	66.	Iași	-
17.	Dejani	13,33	42.	Colun	3,9	67.	Sâmbăta de Jos	-
18.	Rucăr	13,11	43.	Sărata	3,77	68.	Veneția de Sus	-
19.	Feldioara	13,04	44.	Grid	3,55	69.	Cârțișoara Streza	-
20.	Galați	13,04	45.	Sebeș	3,3	70.	Râușor	-
21.	Cuciulata	12,7	46.	Berevoii Mici	2,91	71.	Toderița	-
22.	Arpașu de Jos	12,08	47.	Porumbacu Sus	2,91	72.	Mărgineni	-
23.	Șinca Nouă	12,05	48.	Pojorta	2,7	73.	Viștea de Sus	-
24.	Săsciori	11,48	49.	Părău	2,59	74.	Copăcel	-
25.	Șinca Veche	11,45	50.	Ileni	2,54	75.	Porumbacu Jos	-

Un studiu separat (al cărui rezultat nu este prezentat în acest articol), a arătat că nu există nicio legătură între numărul decorațiilor primite de persoanele mobilizate dintr-o anumită localitate și numărul pierderilor umane înregistrate în rândul celor mobilizați din așezarea respectivă.

Mai jos prezentăm în detaliu decorațiile primite de etnicii români. Acestea sunt prezentate alfabetic în funcție de statul care le-a emis, iar pentru fiecare țară sunt enumerate în ordinea crescătoare a importanței lor. La finalul articolului sunt prezentate și imaginile lor.

Austro-Ungaria

a) *Crucea Carol pentru Trupă (Karl-Truppenkreuz)* a fost instituită în decembrie 1916 de noul împărat al Imperiului Austro-Ungar, Carol I (1916-1918), pentru a fi acordată personalului militar, indiferent de grad, care s-a aflat timp de cel puțin 12 săptămâni într-o unitate combativă în zona frontului. Din acest punct de vedere decorația se remarcă prin faptul că a fost prima acordată tuturor militarilor în aceeași formă, fără a face diferență între trupă și ofițeri (în cazul celorlalte decorații ofițerii primeau clasele superioare, iar trupa pe cele inferioare, iar altele erau rezervate exclusiv ofițerilor).

Decorația este produsă din zinc și are forma unei cruci așezate pe o cunună de lauri. Pe *avers* este inscripționat în limba latină „GRATI PRINCEPS ET PATRIA, CAROLVS IMP.ET REX” (*Prințul și patria recunoscătoare, Carol împărat și rege*). Pe *revers* pe brațul superior se află inițiala „C” (de la Carol) cu coroana imperială a Austriei și cea regală a Ungariei deasupra. Prezența celor două coroane și a inscripției de pe *avers* „împărat și rege”, face trimitere la faptul împăratul Carol îndeplinea în paralel două funcții: de împărat al Austriei și de rege al Ungariei, de unde provenea și denumirea dată Austro-Ungariei de „monarhie dualistă”. Sub inițială și coroane este

scris textul „VITAM ET SANGVINEM” (*Viață și sânge*) și anul MDCCCCXVI (1916), scris cu cifre romane.

Panglica medaliei era roșie, iar pe margine avea două benzi colorate alternativ roșu și alb.

b) *Decorația pentru servicii aduse Crucii Roșii (Ehrenzeichen für Verdienste um das Rote Kreuz)* a fost creată în august 1914 de împăratul Jranz Josef (1848-1916) pentru a marca cea de-a 50-a aniversare a convenției de la Geneva, primul acord internațional care reglementa tratamentul prizonierilor de război. Decorația se compunea dintr-un ordin constituit pe patru clase (cls. I – stea; cls. a II-a Cruce de merit cls. I; cls. a III-a Cruce de ofițer; cls a IV-a Cruce de merit cls. a II-a) și o medalie cu două clase (cls. I argint, cls. a II-a bronz).

Ordinul avea forma unei cruci roșii cu margine albă și brațul inferior mai lung decât celelalte. La intersecția brațelor se afla un medalion pe care era desenată o cruce roșie pe fond alb, înconjurată de textul „PATRIAE AC HUMANITATI” (*patria și umanitate*). Pe revers, în medalionul din centrul crucii sunt înscrși anii 1964-1914. Decorațiile acordate pentru merite în contextul războiului aveau o coroană ovală verde realizată din frunze de stejar și laur peste cruce.

Medalia avea formă ovală. Pe avers sunt reprezentați doi îngeri care țin un scut alb cu o cruce roșie, iar sub ei este scris textul PATRIAE AC HUMANITATI”. Pe revers sunt marcați anii 1964-1914. Medaliiile acordate în timpul războiului aveau pe marginea aversului o coroană verde cu frunze de stejar în partea dreaptă și de laur în cea stângă (la cele emise în timp de pace aceasta lipsea).

Atât pentru ordin, cât și pentru medalie panglica era albă cu câte două dungi roși pe fiecare margine.

Din descrierea decorațiilor primite de români nu rezultă clar dacă aceștia au fost decorați cu ordinul sau medalia Crucea Roșie, dar având în vedere că aceștia aveau grade inferioare, considerăm probabil să fi primit medalia.

c) *Medalia Pentru Vitejie (Tapferkeitsmedaille)* a fost instituită în iulie 1789 pentru a răsplăti curajul în fața inamicului al subofițerilor și soldaților. Până în februarie 1915 decorația a avut trei clase: aur, argint I și argint II. Medalia de aur și argint I aveau diametrul de 4 cm, iar cea de argint II de 3,1 cm. În februarie 1915 este introdusă o nouă clasă, bronz, cu diametrul tot de 3,1 cm, iar din noiembrie 1915, acordarea de mai multe ori a aceleiași clase pentru o singură persoană era indicată prin aplicarea unor barete metalice cu lățimea de 8 mm pe panglică (ex. o persoană care primea medalia de trei ori, purta două barete – la prima acordare nu erau acordate barete).

În septembrie 1917 statutul decorației a fost schimbat, astfel încât clasele aur și argint I puteau fi acordate și ofițerilor. Medaliiile pentru aceștia aveau aplicate pe panglică o literă „K” aurie sau argintie, în funcție de clasă.

Medalia de bronz putea fi acordată și militarilor din armatele altor state aliate Austro-Ungariei, în timp ce primele trei clase erau rezervate personalului armatei austro-ungare.

În perioada Primului Război Mondial au fost emise două tipuri ale acestei decorații: prima până aprilie 1916, cu efigia împăratului Franz Iosef, iar după această dată cu a lui Carol I. Suplimentar efigiei suveranului, cele două tipuri de decorații diferă ușor și din punct de vedere al textului.

Varianta Franz Iosef are pe avers efigia acestuia în uniformă de mareșal, în jurul căreia este scris „FRANZ JOSEPH I. V. G. G. KAISER V. OESTERREICH” (*Franz Iosef, prin mila lui Dumnezeu împărat al Austriei*). Pe revers sunt reprezentate șase steaguri încrucișate și înconjurat de o coroană de lauri, în mijlocul căreia este scris „DER TAPFERKEIT” (*vitejie*).

Varianta Carol I are efigia acestuia, înconjurată de textul „CAROLVS D. G. IMP. AVST. REX BOH. ETC. ET REX APOST. HVNG.” (*Carol, prin mila lui Dumnezeu împărat al Austriei, rege al Boemiei etc. și rege apostolic al Ungariei*). Reversul este asemănător cu al modelului anterior, cu excepția textului, care acesta este „FORTITVDINI” (*vitejiei*).

Panglica medaliei are în părțile laterale câte o dungă albă și una roșie, iar centrul este realizat din benzi orizontale albe și roșii care alternează.

d) *Medalia Meritul Militar (Militär-Verdienstmedaille)* cunoscută uzual și sub denumirea de „*Signum Laudis*” a fost creată în 12 martie 1890 pentru a recompensa faptele remarcabile de vitejie

în timp de război și serviciile deosebite în timp de pace ale ofițerilor. Pe avers aceasta are efigia împăratului în perioada căruia a fost emisă, iar pe revers textul latin „SIGNUM LAUDIS” (de unde și denumirea uzuală a decorației) și o coroană de lauri. Medalia avea un diametru de 3,2 cm. Până în 18 aprilie 1917 medaliile au fost produse cu efigia lui Franz Ferdinand, iar după această dată cu cea a lui Carol I. De asemenea, decorațiile produse în perioada lui Franz Ferdinand au deasupra medaliei coroana imperială a Austriei, în timp ce modelul produs sub Carol I au deasupra coroanele Austriei și Ungariei așezate pe o cunună din frunze de laur și stejar. Decorațiile acordate în timp de război aveau panglica similară medaliei pentru vitejie, iar cele pe timp de pace roșie.

Inițial medalia avea o singură clasă, bronz, dar în martie 1911 este creată clasa, argint, pentru fapte repetate de vitejie. Începând cu 1 aprilie 1916 sunt introduse barete metalice pe panglica medaliei de argint pentru a indica primirea sa pentru a doua și a treia oară, iar din decembrie 1916 pentru toate variantele este autorizată purtarea unor săbii încrucișate pe panglică (sau pe bareta, dacă acestea existau), pentru a indica faptele de vitejie realizate după primirea decorației inițiale.

La 1 aprilie 1916 este creată o nouă clasă „Medalia mare Pentru Vitejie” (*Große Militärverdienstmedaille*), care avea 3,8 cm diametru, fond auriu, iar coroana de deasupra era înconjurată de lauri. Acest timp de decorație a fost acordată unui număr de doar 30 de persoane, dintre care patru au primit-o de două ori.

e) *Crucea Meritul Militar (Militärverdienstkreuz)* a fost instituită în octombrie 1849, într-o singură clasă pentru a fi acordată ofițerilor. Decorația se prezintă sub forma unei cruci cu brațe albe și marginea roșie. La intersecția brațelor se află un medalion rotund în mijlocul căruia este scris pe două rânduri cuvântul german „VERDIENST” (*merit*). Începând cu anul 1860, decorațiile acordate în timp de război se deosebesc de cele de pace prin faptul că au între brațele crucii o coroană de lauri.

În septembrie 1914 decorația a fost reorganizată pe trei clase: crucea folosită până la momentul respectiv devine clasa a III-a, clasa a II-a se purta la gât, iar clasa I ca placă pe partea stângă a pieptului. În decembrie 1916 decorațiilor acordate pentru vitejie le sunt adăugate două săbii încrucișate, atașate panglicii pentru clasa a III-a și între brațele crucii pentru celelalte două, iar din august 1917 este aprobată acordarea clasei a III-a de mai multe ori unei singure persoane, numărul decorațiilor primite fiind indicat prin barete metalice late de 6 mm prinse pe panglică.

Panglica este similară cu cea a medaliei pentru vitejie.

Militarii români din armata austro-ungară au primit doar clasa a III-a a decorației.

Cehoslovacia

Crucea Cehoslovacă de Război 1918 (Československý válečný kříž 1918) a fost creată la 7 noiembrie 1918 pentru a răsplăti faptele de vitejie ale cetățenilor cehoslovaci din timpul Primului Război Mondial și a confruntărilor ulterioare cu statele vecine pentru delimitarea granițelor. Decorația putea fi acordată și cetățenilor străini care luptaseră în armata cehoslovacă, cum ar fi în Legiunea Cehoslovacă din Rusia.

Decorația are forma unei cruci realizate din patru cercuri. Pe avers, în fiecare cerc este reprezentată câte o regiune a țării (Boemia, Slovacia, Moravia și Silezia, iar pe revers se află inițialele „ČS” (*Československo / Cehoslovacia*) înconjurată cu frunze de tei.

Panglica decorației este roșie cu cinci dungi albe (toate dungile albe au la rândul lor o dungă roșie subțire în mijloc).

Germania

Crucea de Fier (Eisernes Kreuz). Decorația a fost instituită în martie 1813 de regele Prusiei Frederic Wilhelm al III-lea, fiind acordată exclusiv pe perioada conflictelor armate (decorația nu are variantă de pace). Din acest motiv, pe fiecare cruce de fier este înscris și anul de început al fiecărui război pentru care a fost acordată (aceștia sunt 1813, 1870, 1914 și 1939).

Decorația are forma unei cruci negre cu o bandă argintie, care urmează forma conturului. Pe avers, pe brațul superior este reprezentată coroana regală a Prusiei, la intersecția brațelor este înscrisă inițiala „W” (de la Wilhelm II, regele Prusiei și împăratul Germaniei în perioada Primului Război Mondial), iar pe brațul inferior se regăsește anul „1914”.

Pe revers la intersecția brațelor se află o frunză de stejar, pe brațul de jos anul instituirii, 1813, iar pe cel de sus coroana și inițialele regelui care a creat decorația ”FW”.

Decorația avea trei clase: clasa a II-a, clasa I și crucea de cavaler. Clasa a II-a avea o panglică neagră cu două dungi albe spre exterior, la clasa I se purta doar partea metalică pe piept (fără panglică), iar crucea de cavaler se purta la gât, cu o panglică de culoare similară clasei a II-a.

Clasele decorației nu puteau fi acordate decât succesiv (adică pentru a primi clasa I era obligatorie deținerea clasei a II-a).

România

a) *Ordinul național „Steaua României”* a fost creat în 10 mai 1877, fiind primul ordin oficial al statului român. Acesta are forma unei cruci albastre cu raze între brațele sale. La intersecția brațelor se află un medalion cu fond roșu, bordură albastru închis și înconjurat de o coroană de lauri. În acest medalion, pe avers, se află o acvilă așezată pe un sceptru, în jurul căreia, pe bordura albastră, este scris „IN FIDE SALUS” (*Salvarea este în credință*). Pe revers, în medalion se află monograma regelui Carol I. Deasupra crucii este așezată coroana regală a României, iar versiunea acordată în timp de război avea săbii între brațele crucii. Panglica era roșie cu câte două dungi albastre pe fiecare margine.

Decorația avea cinci clase: cavaler, ofițer, comandor, mare ofițer și mare cruce. Primele două grade se purtau pe piept, al treilea în jurul gâtului, iar ultimele două aveau asociată o placă purtată pe partea stângă a pieptului.

b) *Medalia „Bărbăție și Credință”* a fost instituită în anul 1903 pentru a fi acordată inițial ofițerilor și agenților de poliție, iar din 1913 a fost acordată și militarilor.

Medalia are formă ovală. Pe avers este reprezentată efigia regelui Carol I, în jurul căreia scrie „CAROL I REGE AL ROMÂNIEI”. Pe revers este scris pe trei rânduri „BĂRBĂȚIE / ȘI / CREDINȚĂ”, iar în partea dreaptă se află o ramură de laur. Panglica avea culoare albastră cu câte o dungă albastră și una roșie pe fiecare margine, care era prinsă de medalie prin două ramuri de laur aflate deasupra acesteia. Din 1916, între medalie și ramurile de laur sunt așezate două săbii încrucișate pentru decorațiile acordate în timp de război.

Medalia avea trei clase: aur, argint și bronz.

c) *Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918/1919* a fost instituită în iunie 1918 și a fost conferită tuturor militarilor și civililor angrenați în Primul Război Mondial.

Crucea este confecționată din fier de culoare neagră și are 4 cm lungime și lățime. În centrul crucii se află un cerc cu diametrul de 13 mm. În acest medalion pe avers este înscrisă monograma regelui Ferdinand (două litere „F” afrontate), iar pe revers anii războiului „1916-1918” (acordată celor care au luat parte doar la Primul Război Mondial) sau „1916-1919” (acordată celor care au participat și la campania împotriva Ungariei din anul 1919).

Panglica are 4 dungi albastru închis și 3 dungi verzi, care alternează în mod egal.

Pentru militarii care au participat la lupte, crucea se conferă cu barete metalice atașate pe panglică pe care sunt înscrise localitățile sau zonele în care au avut loc luptele la care titularii au participat. Prin decretul de instituire au fost create 11 astfel de barete: Ardeal, Cerna, Jiu, Carpați, Oituz, București, Turtucaia, Dobrogea, Mărăști, Mărășești, Tg. Ocna. În 1919 sunt adăugate trei noi barete (Dunărea, 1918 și 1919). De asemenea, în 1920 este instituită și bareta „Siberia” pentru Corpul voluntarilor romani din Siberia, iar în 1927 bareta „Italia” pentru membrii Legiunii Voluntarilor Români din Italia.

Din lista decorațiilor primite de românii din Țara Făgărașului care au luptat de partea armatei române în Primul Război Mondial se remarcă faptul că niciunul nu a fost decorat cu medalia „Virtutea Militară”, decorație asociată frecvent conflictelor armate.

BIBLIOGRAFIE

Călianu, E. 2006. *Decorațiile românești de la Cuza-Vodă la Regele Mihai I*. București: Eminescu.

Păcățian, V. T. 1923. *Jertfele românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș, aduse în Războiul Mondial din anii 1914-1918*. Sibiu: Asociațiunii.

Pârvan, K., Opalschi, C., Martin, T. 2011. *Onoarea Națiunilor. Ordine și decorații din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*. I. Târgoviște: Cetatea de Scaun.

Pârvan, K., Opalschi, C., Martin, T. 2016. *Onoarea Națiunilor. Ordine și decorații din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*. II. București.

SJ Sibiu al Arhivelor Naționale, Listele participanților la Primul Război Mondial din județul Făgăraș, Fond ASTRA, pachet 7, ff. 11-324.

Austro-Ungaria

Crucea Carol

Pentru servicii aduse Crucii Roșii

Medalia Pentru Vitejie (variante Franz Josef)

Medalia Pentru Vitejie (variante Carol I)

Medalia Meritul Militar

Crucea Meritul Militar

Cehoslovacia

Crucea Cehoslovacă de Război

Germania

Crucea de Fier cls. a II-a

România

Ordinul „Steaua României”

Medalia „Bărbăție și credință”

Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918/1919

Județul: Făgăraș Comuna: Arpașul de Jos
 Plasa: Arpașul de Jos Poporațiunea română: 1155 suflete.

10

Tablou nominal

despre locuitorii români, cari au luat parte la războiul din anii 1914—1918

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comuna	ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de război			Soartea îndurată în timpul războiului						Observare			
						Chiamat fiind	a fost refugiat	mort pe câmpul de luptă	S'a reîntors acasă			dispărut	văduvă	numărul orfanilor				
									ca invalid	deplin sănătos	în urma cedatului sau după război a rămas							
1	Bogdan A. Vănt	Arpașul de Jos	plugar	sergent	2. Arpașul de Jos	1												
2	Grana Veculac	"	"	"	1. Arpașul de Jos	1												
3	Anemie Popoiu	"	"	soldat	1. Arpașul de Jos	1												
4	Romanu Șerbu	"	"	"	-	1					1							
5	Povit Bogdan	"	"	"	-	1												
6	Vasu Fr. N. Fon	"	"	"	-	1									1	1	3	
7	Dobin George	"	"	-	-	1									1			
8	Boicu Gedem	"	"	soldat	-	1									1			
9	Salage Nicolae	"	"	"	-	1									1			
10	Popa George	"	"	"	-	1									1			
11	Vasu Mateiu	"	"	"	-	1									1			
12	Bogdan Veculac	"	"	"	-	1									1			
13	Dobin Cristian	"	"	"	-	1									1			
14	Bogdan Octavian	"	"	"	-	1				1							1	2
15	Bogdan George	"	"	"	-	1									1			
16	Vasu C. George	"	"	"	-	1									1			
17	Bogdan A. George	"	"	"	-	1									1			
18	Vasu N. Petru	"	"	"	-	1									1			
19	Bogdan Vasile	"	"	"	-	1									1			
20	Salage S. Vasile	"	"	"	-	1									1			
21	Dobin L. Nicula	"	"	"	-	1									1			
22	Vasu Veculac	"	"	cap.	-	1									1			
23	Vasut. Niculac	"	"	soldat	-	1									1			
24	Vasu Timic	"	"	"	-	1									1			
25	Vasu N. Petru	"	"	"	-	1									1			
Transport						19	5	1	1	1	21	2	2	5				

Imagine cu prima pagină (aferentă localității Arpașu de Jos, jud. Sibiu) completată din tabelul tipizat distribuit de ASTRA în 1922 pentru identificarea contribuției etnicilor români din Transilvania la Primul Război Mondial